

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

Можливість використання обов’язкових матеріалів для читання у 9
класі угорськомовних шкіл Закарпаття

Дорчі Неллі-Евелін Степанівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол №2/31 березня 2022 року

Науковий керівник:

Маді Габрієлла Яношівна,
старший викладач

Завідувач кафедри:

Берегасі Аніко Ференцівна
доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2022 року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**Можливість використання обов’язкових матеріалів для читання у 9
класі угорськомовних шкіл Закарпаття**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Дорчі Неллі-Евелін Степанівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література
угорська)

Науковий керівник: Маді Габрієлла Яношівна,
старший викладач

Рецензент: Кейс Маргарета Юрїївна,
кандидат наук, доцент

Берегове 2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

**KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK FELHASZNÁLÁSÁNAK
LEHETŐSÉGEI A KÁRPÁTALJAI MAGYAR TANNYELVŰ
ISKOLÁK 9. OSZTÁLYÁBAN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Darcsi Nelli-Evelin

IV. évfolyamoshallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető Mádi Gabriella,

adjunktus

Recenzens: Dr. Kész Margit,

kandidátus, docens

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. РОЗДІЛ I - ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД	7
1.1. Розвиток читання	7
1.1.1. Читання вголос і мовчки	8
1.2. Історія читання	9
1.2.1. Еволюція літературних творів	9
1.3. Читання як навичка	10
1.4. Навичка всебічного читання	11
1.4.1. Розшифровка інформації в тексті	11
1.4.2. Розуміння одиниць тексту	11
1.4.3. Ступені читання	11
1.4.4. Види читання	12
1.5. Час, витрачений на читання	12
1.5.1 Чому насолоджуватися читанням важливим?	14
1.6. Виховання читача	15
1.7. Про літературу обов'язкового читання	16
1.7.1. Чому це є обов'язковим?	17
1.7.2. Чому певні твори обов'язкові?	18
1.7.3. Кому і в якому сенсі є обов'язковими читання?	24
1.7.4. Чи обов'язкове читання для учнів?	25
РОЗДІЛ II – ДОСЛІДЖЕННЯ	27
2.1. Коротко про анкету	27
2.2. Аналіз анкетного дослідження	29
2.3.Оцінювання відповідей різної статі	35
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
РЕЗЮМЕ	41
ДОДАТОК	42

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. RÉSZ SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	7
I.1. Az olvasás kialakulása.....	7
I.1.1. A hangos és a néma olvasás	8
I.2. Olvasástörténet.....	9
I.2.1. Az olvasmányok alakulása	9
I.3. Az olvasás mint készség.....	10
I.4. A szövegértő olvasás készségrendszere.....	11
I.4.1. A szövegben lévő információ dekódolása	11
I.4.2. A szöveg egységeinek megértése	11
I.4.3. Az olvasás fokozatai	11
I.4.4. Az olvasás típusai	12
I.5. Az olvasásra fordított idő.....	12
I.5.1 Miért (lenne) fontos az örömolvasás?	14
I.6. Olvasóvá nevelés.....	15
I.7. A kötelező olvasmányokról	16
I.7.1. Miért kötelező?	17
I.7.2. Miért az a kötelező, ami?	18
I.7.3. Kinek és milyen értelemben kötelezőek a kötelező olvasmányok?.....	24
I.7.4. Minden kötelező olvasmány kötelező a diákoknak?	25
II. RÉSZ – A KUTATÁS ELEMZÉSE	27
II.1. A kérdőívről röviden.....	27
II.2. A kérdőíves kutatás elemzése	29
II.3. Különböző nemek válaszainak kiértékelése	35
ÖSSZEGZÉS.....	37
IRODALMI JEGYZÉK	39
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEGZÉS	41
MELLÉKLETEK	42

BEVEZETÉS

„Amíg valaki nem olvasott el minden régi könyvet, semmi jogcíme sincs rá, hogy az újakat többre becsülje.” – mondta Montesquieu. Ezzel egyszerre hangsúlyozva az olvasás fontosságát, illetve azoknak a nagymúltú könyveknek a szerepét, amelyek beleévődtek, hozzá nőttek a történelmünk és történetünkhöz. De mivan akkor, ha a kor, melyben élünk egyre kevésbé fogadja be ezeket a műveket?

Dolgozatom témája a Kötelező olvasmányok felhasználási lehetőségei a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák 9. osztályában. Azért választottam ezt a témát, mert szerettem volna jobban rálátni a mai általános iskolás diákok olvasási szokásaira, illetve a kötelező olvasás iránti hozzáállásukra voltam kíváncsi. Hiszen sokat emlegetik, hogy a mai fiatal, felnövekvő generáció nem olvas eleget, sőt. Márpedig az olvasás az ember egyik legnagyobb kincse, s az egyik legösszetettebb folyamata elménknél. Továbbá azért is fontos ebben a témában kutatni, mert nagyon is aktuális, a jelenünk része. A kutatás által pedig több tapasztalatot szerezhetek a kötelező olvasmányok témakörben.

Ez a munka azért is jött létre, mert szerettem volna választ kapni néhány olyan kérdésre, amelyekre talán mindannyian rá szeretnénk jönni: Vajon vannak még olyan fiatalok, akik olvasnak? Valóban örömet tud okozni számukra az olvasás? Van-e még aktualitása a kötelező olvasmányoknak napjainkban? A modern technikai fejlettség hátráltatja-e az olvasni szerető diákokat?

A szakdolgozatom hipotézisei is hasonló vonalon haladnak, ugyanis úgy vélem:

- a fiúk kevesebbet olvasnak, mint a lányok
- a diákok szeretnék változtatni a kötelező olvasmányok listáján,
- a kötelező olvasmányokat úgy lehet felhasználni, hogy megszínezzük őket kortárs művekkel

A kutatás kvantitatív módszerrel ment végbe, kérdőíves felmérés alapján. A kvantitatív kutatás számszerűsíti az adatokat, és általában statisztikai elemzést alkalmaz. Így egyszerűbb egy adott csoportról statisztikai képet kapni, átlagokat vonni.

A dolgozat két fő részből áll: az első részben szeretném bemutatni a témához kapcsolódó szakirodalmat, a múltban végzett témához kapcsolódó egyéb kutatásokat, míg a második részben, a hangsúlyosabban elemezném ki a kutatási eredményeket. Miután sikeresen elemeztem a kérdőíves válaszokat, a megfelelő összefoglalóval zárom a dolgozatot.

I. RÉSZ

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

1.1. Az olvasás kialakulása

Borges azt mondja, hogy „az ember különféle szerszámai között kétségkívül a könyv a legbámulatraméltóbb. A többi mind testének a meghosszabbítása. A mikroszkóp, a távcső a látásé, a telefon a hangé, aztán itt van az eke és a kard, ami az emberi kar meghosszabbítása. Ám a könyv egészen más: a könyv az emlékezet és a képzelet meghosszabbítása.” (Borges, 1999: 59.)

A könyv elsősorban írott szöveg, valamint annak használatát támogató segédeszközök: a maga a struktúra (a megfelelő elrendezés végett), a szöveg megértését és élvezetét segítő illusztrációk, illetve a szöveg előállítását és használatba vételét lehetővé tevő anyagi és szellemi infrastruktúra feltételrendszerének állandó együttműködése. A könyv tehát hordozza az írott szöveg legtöbb tulajdonságát, és történeti formaváltozataitól, valamint az érvényesülő feltételrendszertől függően erősíti, gyengíti, kiegészíti vagy módosítja érvényesülésüket és hatásukat. (Ropolyi, 2003: 114)

Adamikné Jászó Anna *Az olvasás múltja és jelene* című könyvében azt írja: „Olvas szavunkat a Jókai Kódexből (1372 u./1448 k.) adatoljuk először, több jelentése is van: 1. 'írott szöveget nézve megért, felfog, esetleg hangosan (el)mond; olvasás útján megismer, megtud'; 2. 'számlál, egyenként számba vesz', ez a jelentés 1405-ben bukkan fel; 3. szókapcsolatban: valakire olvas, valakinek a fejére olvas (1495 e.), 'szöveget, törvényt, varázslatot stb. valakire vonatkoztatva, valakire alkalmazva elmond, felsorol'; 4. 1772/1889: 'látható jelekből következtet, sejt, megért; gondolataiba, lelkébe lát', ez a jelentés később bukkan fel, a szótár Bessenyei Ágis tragédiájára hivatkozik; 5. 1875: 'számít, jelent valamit'; 6. 1892–4: 'jeleket, ábrázolást megért, értelmezni tud'. A szó maga bizonytalan eredetű, lehetséges, hogy az uráli őshazából hoztuk magunkkal. Rokon nyelvi megfelelőiben kimutatható a számlál → olvas jelentésfejlődés, ám a hangalak egyezését nem tudják megnyugtatóan megmagyarázni.” (Adamikné Jászó, 2006: 13)

Mi is történik, amikor olvasunk? Maga az olvasás jelrendszerek értelmezése, s úgy megy végbe, mint akármelyik más jelrendszer értelmezése. Ezt az olvasás szemiotikai megközelítésének nevezik. Az embert körülveszik különféle jelrendszerek, amiket értelmez. Ezek egyike a nyelv. Az írás a nyelvre épülő másodlagos jelrendszer. Az

olvasás tehát a körülöttünk lévő jelrendszerek értelmezése, s csak másodlagosan az írás értelmezése

Gereben Ferenc vizsgálatai kimutatták, hogy 1985-höz viszonyítva 2002-ben a semmit nem olvasók aránya 5,3%-ról 12,2 %-ra, vagyis több mint kétszeresére nőtt. A tizenöt évesnél fiatalabb korosztályban a könyvet egyáltalán nem olvasók aránya 35,6%-ról 51,2%-ra emelkedett, a rendszeresen olvasók aránya pedig 19%-ról 11,6%-ra csökkent. Az olvasás visszaszorulásának oka Gereben Ferenc szerint az, hogy a nagyon sokat tévézők aránya 18%-ról 55%-ra emelkedett. „Magyarország — mint sok más tekintetben — az olvasáskultúra terén is közepesen fejlett országnak tekinthető” — összegezi kutatási eredményeit Gereben Ferenc. Az olvasói érdeklődés és ízlés is átalakult: kedvelté váltak a felszínes divattermékek, valamint előtérbe került az üzleties, praktikus célokat kielégítő olvasáskultúra. (Gereben, 2002: 61-72)

Kutatási eredményeket megfigyelve láthatjuk, hogy a középiskolások olvasási szokásai is változtak: 1969-ben a legkedveltebb szabadidős tevékenység a szépirodalom olvasása volt, 2001-ben a huszadik helyre került egy huszonöt tételes rangsorban. (Nagy, 2001: 47-51)

1.1.1. A hangos és a néma olvasás

Az elsős, olvasni tanuló kisgyerek először hangosan olvas, ahogyan az írásgyakorlatait is hangos olvasással kíséri. A magának való olvasás, vagyis a néma olvasás, lassan alakul ki, általában a harmadik-negyedik tanév végére. Ez a természetes fejlődés menete, s ez volt a sorrend az emberiség esetében.

Évszázadokon keresztül az emberek hangosan olvastak, a néma olvasás csak lassan, fokozatosan került előtérbe. Balogh József írja, hogy az olvasás csakis hangos olvasást jelentett egészen a könyvnyomtatás koráig. Alberto Manguel azt írja, hogy a néma olvasás Nyugaton a 10. századtól vált megszokottá, az olvasás teljes elnémulása csak a 17–18. században következett be. Kérdéses, hogy valóban teljesen elnémul az olvasás, tudniillik a beszédprodukció oldaláról a hangszalagok a néma olvasáskor is működnek — ezt a jelenséget nevezik szubvokalizációnak —, a beszédpercepció oldaláról belső hallásunk működik, valamilyen fokon halljuk az olvasott szöveget. (Adamikné Jászó, 2006: 37)

A hangos olvasásnak, mint tevékenységnek, közösségteremtő ereje van. Feltételezhetjük, hogy felolvasták a műveket az ókorban is azok számára, akik nem tudtak

olvasni, s így ment ez utána hosszú századokon át. Alberto Manguel Az olvasás története című könyvében leírja, hogyan tartottak felolvasásokat a középkori kolostorokban, a középkor laikus világában, mennyire szerették az emberek a felolvasásokat a 17. századi vendégfogadóknál és a 18. századi szalonokban. A felolvasásokra azért is szükség volt, mert drága volt a könyv a könyvnyomtatás feltalálása előtt, keveseknek volt könyvük, ezért akiknek volt, megosztották az emberekkel a könyv olvasásának örömét. De a lényeg a közösség volt, hiszen a felolvasásokat akkor is igényelték az emberek, amikor már sok a könyv a világban, és így most is igénylik.

1.2. Olvasástörténet

Az olvasástörténet kutatása azért fontos, mert a jelenben értelmet nyernek a múltban felhalmozott tapasztalatok. Megisméghetjük azokat a módszereket, melyek sikeresek voltak, azokat, melyek csupán érdekes, de értelmetlen próbálkozások voltak, mert valamilyen okból megbuktak. Sikerükből, illetve sikertelenségükből következtetéseket vonhatunk le a jelenre vonatkozóan: nem érdemes többszörösen megbukott próbálkozásokat felmelegíteni, a sikeres hagyományokra kell építeni. A jól működő módszert nem szabad kidobni, az új fogásokat bele kell építeni, a hagyomány és az újítás együttes fejlesztésével szabad csak építkezni. Ez régi bölcsesség, az élet minden területére érvényes, mégis mindig küzdeni kell érte. (Adamikné Jászó, 2006: 58)

1.2.1. Az olvasmányok alakulása

Az olvasmányok mai szerkezete a 19. század végén alakult ki, természetesen itt is nemzedékek tudása és tapasztalata adódott össze. A fordulópont mindenképpen a 19. század végén van. Az olvasás célja szerint 1. ismeretszerző és 2. lelki-esztétikai élményt nyújtó olvasmányokat különböztetünk meg. (Adamikné Jászó, 2006: 114)

Adamikné Jászó Anna írja: „Az ismeretszerzés (újabbban: információszerzés) céljából olvassák a kisgyerekek az olvasókönyv közismereti olvasmányait, apróbb kommunikációs szövegeit (meghívó, hír, villamosjegy felirata stb.), később evégett olvassuk az ismeretterjesztő vagy a tudományos/szakmai szövegeket, a lexikonokat és az enciklopédiákat, bizonyos médiaműfajokat. Ide tartozik a tanulás céljából történő olvasás. Ugyancsak ide tartozik a folyamatolvasás (pontosabban: utasítások követése), melynek különleges fajtája a feladatazonosító olvasás, a szöveges matematikapélda, a tesztfeladatok, a kérdőívek, az adóívek olvasása. A javító-ellenőrző olvasás során a hibákat

keressük, különleges típusa az önellenőrzés és a korrektúraolvasás. A kereső olvasás során a kulcsszavakat keressük, így olvassuk a menetrendet, a telefonkönyvet, a hirdetéseket, olykor az újságot. Az áttekintő olvasás során csak átfutjuk a sorokat, ekkor nagyjából tájékozódunk a szöveg tartalmáról. Az ismeretszerző olvasás körébe be lehet vonni a képi információk értelmezését. Külön feladatot jelent a szöveg sorai között elhelyezett ábrák, grafikonok, illusztrációk értelmezése.”

Szépirodalmat lelki-esztétikai élményszerzés céljából olvasunk, s egybevonhatjuk a könnyebb művek (például lektúr, krimi, képregény) élvezetét is. Különleges feladatot jelent a vallásos szövegek olvasása. Természetesen sok átmenet lehetséges a két nagyobb szövegtípus között, a szépirodalmi olvasmányokból is nyerhetünk ismereteket, az életrajzok és az emlékiratok besorolhatatlanok, a határsávon helyezkednek el.

Az olvasókönyvek anyaga kiegyensúlyozott lett: meséket, mondákat, népköltészeti anyagot is tartalmaznak, ugyanakkor megtalálhatók bennük az ismeretközlő olvasmányok is; arányosan tartalmaznak verset és prózát, nyelvezetük a gyermek szintjén van. Az ábécés és olvasókönyvekben sok a rövid állatmese, azután belépnek a tündérmesék, később a novellamesék. Harmadik osztálytól szerepelnek a történelmi mondák és olvasmányok. Ezekkel párhuzamosan jelentkeznek a gyermektörténetek, szemelvények a gyermek- és később az ifjúsági irodalomból. A mai olvasókönyvek többségéről elmondható, hogy szövegeik érdekeseek, nyelvezetük érthető a gyermek számára, szépek és igényesek. (Adamikné Jászó, 2006: 117)

1.3. Az olvasás mint készség

Az olvasás készségszintű tevékenység. Ez egy - pszichológiai terminussal élve - viselkedési forma, ami azt jelenti, hogy mint minden más készséget, ezt is fejleszthetjük és taníthatjuk.

Ha pedig az olvasás készség, akkor elsajátításához három szakasz szükséges: a megismerési, az elsajátítási és az automatizálási szakasz. A megismerési szakaszt előkészítésnek nevezzük, az elsajátítási szakaszban a hang-betű megfelelések és az értő olvasás megtanítása történik, az automatizálási szakaszban a gyakorlás történik a folyékony olvasás kialakítása végett. (Adamikné Jászó, 2006: 221)

1.4. A szövegértő olvasás készségrendszere

1.4.1. A szövegben lévő információ dekódolása

Szövegértés csak jó olvasástechnikával valósul meg; enélkül nincsen szövegértés; nyilvánvaló, hogy az a diák, aki nem olvassa ki a szavak végét, aki találgat, aki csak sejti a tartalmat, nem fog a szöveg mélységeihez eljutni. Illyés Gyula azt írta a Puszták népében, hogy olvasni mindenki megtanult a pusztán. Ebben a mai iskolarendszerben egyre több gyerek nem tanul meg olvasni. Adamikné Jáaszó Anna szerint az okok fel vannak tárva, de közoktatásunk (a magyarországi közoktatás) nem hajlandó saját kudarcát bevallani, s nem hajlandó elrendelni a helyes módszerek alkalmazását. Szeretném itt megemlíteni a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák hasonló helyzetét. Ugyanis akik magasabban vannak azon a bizonyos ranglétrán, sokszor nem veszik észre, mire lenne szükség az oktatás válóságában, hétköznapijaiban. Éppen ezért a kiadott és megszabott tanterveket évről évre nehezebb követni nemcsak a diáknak, de még a tanárnak is. Kevés óraszám van adva olyan fontos művekre, mint például A kőszívű ember fiai; ezt pedig 2*45 perc alatt igencsak nehéz átvenni a gyerekekkel, s még emelett a szerző életét és egyéb műveit nem is említettük.

1.4.2. A szöveg egységeinek megértése

Az olvasónak a szöveg részeit és egészét is értenie kell. A pszicholingvisztika tudományága sokat foglalkozik azzal, hogy hogyan megy végbe a megértése egy-egy szövegnek: az olvasó a részekből rakja össze az egészet, vagy az egészből bontja ki a részeket, vagy pedig egyszerre átfogja az agya mindkettőt: az egészt és a részt. Ezek alapján megkülönböztetnek szintetikus, analitikus és interaktív olvasási modelleket. Valószínűleg az interaktív modell szerint olvasunk, de bizonyos életkorban vagy a szöveg nehézségi fokától függően előtérbe kerülhet a másik két művelet.

1.4.3. Az olvasás fokozatai

Az olvasásnak négy fő fokozatát különböztetjük meg, melyek: szó szerinti, értelmező (interpretáló), bíráló (kritikai) és alkotó (kreatív) olvasás. A szó szerinti olvasás az alap, erre épül az értelmező olvasás, a bírálat feltétele a szöveg megértése, a kreatív

olvasás továbbgondolás, mely az ismereteken alapul, de egy részlet, egy benyomás továbbvitele is lehet, lényegében a reader response, vagyis az olvasó válasza.

1.4.4. Az olvasás típusai

Pszicholingvisztika című könyvében Gósy Mária a következő olvasási típusokat határozta meg:

- Ismeretszerző olvasás: tehát az olvasó egy meghatározott témában szeretne információt gyűjteni
- Tanulási célú olvasás: célja, hogy az olvasott dolog megjegyzésre kerüljön a későbbi felhasználás végett
- Élményszerző olvasás: ide tartoznak a szórakozási célú, szabadidős tevékenységként végbemenő olvasmányok.
- Kereső olvasás: az olvasó konkrét adatot, hírt, szövegrészletet keres
- Áttekintő olvasásról akkor beszélünk, amikor az olvasó nem szó szerint olvassa el az adott szöveget, hanem annak csak a tartalmáról tájékozódik, szókapcsolatokat, egy-egy mondatot „kiragadva”. Az áttekintő olvasás egyik típusa a gyorsolvasás, amely a szem átfogó képességének növelésével egyszerre több mondatot képes azonosítani.
- Feladatazonosító olvasás, célja, hogy felismerjük és megértsük a feladatokat tartalmazó szövegeket
- Javító/ellenőrző olvasás: általában a más által írt szövegek tartalmi, stilisztikai, helyesírási stb. ellenőrzése.
- Korrektúraolvasás: a kiadásra kerülő (pl. nyomdába adandó) szöveg olvasása a betűhibák megtalálása, javítása érdekében. (Gósy, 1999: 253-254)

I.5. Az olvasásra fordított idő

Az olvasáskutatók és olvasáspszichológusok általában jelző nélkül használják az „olvasást”, bár vizsgálataik során leginkább a szabadidős tevékenységek közé tartozó élményszerző olvasással foglalkoznak. (Tószegi, 2009)

Az utóbbi évtizedekben nemcsak Magyarországon romlanak az időmérleg-adatok az olvasás kárára. Dana Gioia, a *National Endowment for the Arts* elnöke ezzel a vallomással kezdi minden idők egyik legnagyobb szabású felmérését, amely az amerikai polgárok olvasási szokásait mérte föl: az alapítvány egyáltalán nem örül a napvilágra kerülő, *Veszélyben az olvasás* című jelentésnek. A harmadízben (1982 és 1992 után 2002-ben) elvégzett felmérés adatainak tanúsága szerint két évtized alatt a könyvolvasásra szánt időtartamban óriási visszaesés következett be az Egyesült Államokban. A húsz évvel ezelőttihez képest a teljes felnőtt amerikai népesség 18%-kal kevesebbet olvas, de a 18-24 éves korosztályban a visszaesés még ennél is sokkal drámaibb: a mai fiatalok 28%-kal kevesebbet olvasnak, mint a két évtizeddel ezelőttiek. (Tószegi, 2009)

Az Egyesült Államokban is igaz, hogy a felsőfokú végzettségűek az átlagnál kicsit jobban kitartanak a könyvek mellett: az ő köreikben húsz év alatt „csak” 15,4%-kal esett vissza az olvasási kedv. Érdekes, hogy a mindössze alapfokú végzettséggel rendelkező, könyvolvasó amerikaiak száma két évtized alatt 7,2%-kal csökkent, viszont ők az alacsony iskolázottságú, mégis olvasó embereknek már 14%-át adják. A nők az USA-ban is jóval több irodalmat olvasnak; míg a férfiak alig több mint egyharmada (37,6%), addig a nők több mint a fele (55,1%) számított olvasónak 2002-ben. (Tószegi, 2009)

Az Európai Unió 27 tagországára kiterjedő Eurobarometer felmérés adatai szerint 2007-ben a lakosság 35%-a ment el legalább egyszer egy évben könyvtárba. Ami az olvasást illeti, az uniós polgárok 71%-a legalább egy könyvet, 37%-a viszont öt könyvnél is többet olvasott az előző egy évben. 28% vallotta azt, hogy egyetlen könyvet sem olvasott (1% nem adott választ). Az Unióban is a nők olvasnak többet: 74%-uk számít olvasónak, míg a férfiaknak csak 67%-a. A tagországok fiataljai még elég sokat olvasnak: 82%-uk legalább évi egy könyvet elolvas – igaz, hogy ebben a felmérésben a 15-24 éves korosztályról szintén közölnek adatokat, így a középiskolások kötelező olvasmányai is szerepet játszanak az amerikaiaknál kedvezőbb kép kialakulásában. Az Eurobarometer felmérésben külön szerepelnek a jelenleg is tanulmányokat folytatók: közülük 91% legalább évi egy, 22%-uk évi egy-kettő, 19%-uk évi három-öt és 50%-uk évi ötnél több könyvet olvas. (Cultural statistics, 2007: 134-141)

A magyarországi adatok is hasonló tendenciáról árulkodnak: az Olvasási szokások című felmérés szerint 2003-ban a magyar felnőtt lakosság mintegy negyede heti rendszerességgel vesz könyvet a kezébe, így rendszeres könyvolvasónak tekinthető. A

3400 fős országos minta életkor, nem, lakóhely és iskolai végzettség alapján az ország magyar állampolgárságú, 14-70 éves lakosságát reprezentálta. Az olvasási szokásokat egyrészt mennyiségi oldalról (hányan, mennyit, milyen gyakran olvasnak), másrészt minőségi szempontból vizsgálták (milyen témában, mit olvasnak). A kérdőíves felmérés során arra is rákérdeztek, a szabadidő eltöltésében milyen helyet foglal el az olvasás. A felnőtt népesség értékrangsorában a kultúra hátulról a harmadik helyet foglalja el a vallás/hit és a politika/közélet előtt. A skála első helyén a család áll, közvetlenül utána a pénz, majd a munka/hivatás következik. (MTA, 2005: 5-13)

1.5.1 Miért (lenne) fontos az örömolvasás?

Ilma Rakusa *Olvasás (Szerelem)* című művében írja: „Az olvasás öröme, ha összemérjük a szerény ráfordítandó idővel, cserében ritka vegyületét kínálja énünk belső és excentrikus létének, a legintenzívebb éberség és a nyugodt lazítás állapotának. És mindeközben kicselezzük a hétköznapiakat, az időgépezetet és a tébolyító haszonelvűséget is. Egyedüli feltétele, hogy az olvasó bízjon abban, amit olvas, és használja saját képzelőerejét.” (Tószegi, 2009)

Miért tölt be rendkívül fontos szerepet az ember fejlődésében, életében a szépirodalom olvasása? Csak a legfontosabbakat felsorolva: az olvasás kitűnően fejleszti a képzelőerőt, az emlékező- és a problémamegoldó képességet, és nagyban hozzájárul az asszociatív gondolkodás kialakulásához. A könyvek szereplőivel való azonosulás (vagy az irántuk érzett elutasítás) gazdagítja az olvasónak a világról való elképzeléseit, és sok tekintetben hozzájárul a toleráns személyiség kialakulásához. (Tószegi, 2009)

Miért okoz gondot, ha a gyerekek nem olvasnak – lehetőleg klasszikus – regényeket (is)? Nem csak arról van szó, hogy az idősebb nemzedékek mindenáron azt a műveltségi, irodalmi kánont akarják megismertetni a fiatalokkal, amelyet értékesnek tartanak. Akkor viszont miért is kell(ene) sok regényt olvasniuk a gyerekeknek? Elsősorban azért, mert az olvasást semelyik másik szabadidős tevékenység nem helyettesíti. Egy regény olvasásakor a szöveg által közvetített gondolatok megértése, az érzelmek átélése, a legkülönbözőbb élethelyzetek nyomon követése olyan képességeket fejleszt ki, amelyek a gazdag gondolatvilágú, szuverén személyiség kialakulásához

nélkülözhetetlenek. Az elmélyült olvasás velejárója a figyelemkoncentráció. Az a gyerek, aki jószérével csak a hirtelen, gyors vágásokból álló klipeket „fogyasztja”, azért sem akar és tud egy regényt elolvasni, mert a figyelme állandóan elkalandozik, nincs hozzászokva a koncentrált odafigyeléshez, amely egy regény olvasásának előfeltétele. (Tószegi, 2009)

Érdekes megállapításra jutottak amerikai kutatók, akik műszerekkel vizsgálták, milyen hatással van az agyműködésre a „képernyőfüggőség”, tehát, ha valaki túlságosan sok televízió műsort, gyorsan váltakozó képsorokat néz. A neurológiai kutatások bebizonyították, hogy a képernyőn villámgyorsan pergő képek nagy mennyiségű dopamint termelnek az agyban. A dopamin viszont gátolja az agyműködés kockázat-felismerő képességét, és ez negatív hatással van a cselekedetek következményeinek felmérésére. (Tószegi, 2009)

1.6. Olvasóvá nevelés

Az olvasás nem trendi. Legalábbis ha megkérdezzük egy tetszőleges általános vagy középiskolást, szinte biztos, hogy ezt a választ adja. Főleg, ha az illető fiú. Pedig olvasni jó. A kérdés az, hogyan lehet ezt a mai kamaszoknak eladni?

Az olvasóvá nevelés ugyanis a születés utáni első altatódallal kezdődik, majd az úgynevezett “ölbeli játékokkal” folytatódik. Ugyanis azok a gyerekek, akiket otthon sokat ringatnak ölbén, miközben az édesanya vagy az édesapa mondókát mond, érintgeti, simogatja a gyermeket, nagyon könnyen tanulnak meg olvasni, és kevesebb tanulási nehézséggel küzdenek, mint azon társaik, akiket csecsemőkorukban sosem ringattak ölbén.

Na de mi a következő lépés? Mi történik, amikor a gyerek elhagyja természetes környezetét, és iskolába kezd járni? Természetesen a felelősség a tanárookra „hárul”. És mit tehet egy tanár annak érdekében, hogy a gyereket olvasásra ösztönözze? Véleményem szerint ha a gyerek megfelelő olvasói háttérrel kerül az iskolapadba, akkor a tanárnak egyszerűbb a dolga. Amit tennie kell szerintem az, hogy az olvasás iránti vágyat folyamatosan fenntartsa. Ezt pedig úgy teheti meg, ha a gyerek korosztályának és ízlésének megfelelő könyveket ajánl olvasásra. Nagyon fontos, hogy szem előtt tartsuk mit is szeret a gyerek, hiszen nem mindenki egyforma.

S mi történik, ha egy olyan gyerek kerül az osztályba, aki nem szeret olvasni, nem rendelkezik ezzel az olvasási „reflexszel”? Tanárként követelözéssel nem megyünk sokra, csak mégjobban eltántorítjuk a gyereket a könyvektől. Amit szerintem tennünk kell, az az, hogy beleépítjük az olvasást óráinkba, versekkel, történetekkel, hátha így átfomálódik a

gyerek véleménye. Majd alkalmazhatjuk az ajánlást: természetesen a korosztálynak és ízlésnek megfelelően.

Ahhoz, hogy olvasóvá neveljük a 21. század gyermekét, hosszú, nehéz út vezet. Ennek oka a modern technikai eszközök mindennapos (mindenperces) jelenléte életünkben. Ami természetesen önmagában nem gond. De tisztában kell vele lennünk, hogy egy megnézett mese nem ugyanazt a hatást fejti ki a gyerekekre, mintha ugyanazt elolvassuk neki. Ezért kell szülőként és tanárként is bölcsen kezelni az eszközöket, és megtanítani a gyerekeket a megfelelő használatukra.

1.7. A kötelező olvasmányokról

Minden gyereknek a nyári vakáció az játékról, kikapcsolódásról és feltöltődésről, a szórakozásról és a közös családi programokról szól leginkább, viszont sokan ilyenkor próbálják magukat rávenni, hogy elolvassák az iskolában feladott kötelező, házi olvasmányokat. A házi olvasmányokról már a nevük is mondja, hogy otthon kell őket elolvasni. Mindannyiunknak vannak ezzel kapcsolatos élményeink, valakinek jobbak, valakinek rosszabbak. Van, aki annyit szenvedett velük, hogy azóta is kerüli a könyveket, másnak meg segítettek olvasóvá válni. Céljuk elsődlegesen az lenne, hogy általuk a felnövekvő generáció megismerkedjen az irodalom gyöngyszemeivel, és motiválják további olvasásra, gondolkodásra. Ehhez azonban nagyon el kell találni, hogy az adott generáció milyen irodalmi alkotás befogadására alkalmas életkori sajátosságaikból kiindulva, az egyéni különbségekről nem is beszélve. (Gruik, 2020)

Először minden gyerek a tanítótól és tanárától hallja, mik is azok a házi olvasmányok, ésmelyek azok, amelyekkel foglalkozniuk kell az adott évben. Sokszor az első információk, mint az első benyomás, határozzák meg a tanulók hozzáállását a könyvhöz. Tehát nagyrészt a pedagóguson áll, hogy miként kelti fel a gyerekek érdeklődését. Nem a mennyiség a lényeg, nem az a fontos, hogy minél több olvasmányon rágja át magát a tanuló, mert a mennyiség könnyen a minőség rovására mehet. Inkább vonjuk be a gyerekek szüleit, magyarázzuk el, mi a szerepük a kötelező olvasmányoknak és az irodalom ismeretének a gyerekek életében, osszuk meg velük a saját véleményünket, céljainkat. Sokkal eredményesebben vehetjük rá ugyanis a gyerekeket az otthoni olvasásra, ha ebben a szüleik támogatják őket. Kérjük, hogy meséljenek saját olvasmányélményről, ha az rossz volt, akkor arra helyezve a hangsúlyt, hogyan lehetett volna jobb. Lehet, hogy a gyerekünknek is segítség, ha együtt olvassuk velük, esetleg együtt megnézzük a regény megfilmesített változatát. (Gruik, 2020)

A legtöbb tanár és tanító – figyelembe véve a gyerekek közötti egyéni különbségeket – nem ragaszkodik foggal-körömmel az ötszáz oldalas olvasmány minden betűjéhez, a hogy a kisiskolás nagnehezen rágja át magát rajta, hiszen azt a hosszú távú eredményt is szem előtt tartják, hogy a gyerekként szívesen olvasó diákból válik olvasó felnőtt. Igyekezzünk olyan kihívás elé állítani a gyerekünket, amely nem megeléghető a számára, amely során sikerélményeket szerez. Ne arra helyezzük a hangsúlyt, hogy pontosan kivel találkozott a regény főhőse a második fejezet első részében, hanem gondolkodásra serkentsük őket nyitott kérdésekkel. A gyerekek nagy része szívesen beleéli magát a főszereplő helyzetébe, ha megkérdezzük, mit tett volna a helyében, milyen döntést hozott volna. Hosszú leírások helyett kérjünk rajzot, vázlatot, más befejezést, ismeretlen szavak listáját, események sorrendbe helyezését. Ha tudunk időt szakítani, játsszuk el bizonyos részleteit a történetnek. Értékeljük a különleges megoldásokat, amelyek azt mutatják, hogy a tanuló gondolkodott az olvasottakon. (Gruik, 2020)

Előfordulhat, hogy néhány diák csalódott lesz, miután elolvassa a könyvet, unalmasnak éli meg. Ilyenkor lépünk közbe, s ajánljunk más, számára érdekfeszítőbb gyermek- vagy ifjúsági regényt, rövidebb meséket. A legtöbb iskolában van iskolai könyvtár, ha van rá lehetőség, biztassuk osztályunk tanulót, hogy járjanak el oda, és nézegessék, lapozgassák a könyveket. Vannak olyan rövidebb regények, amelyek kifejezetten az olvasásban még csetlő-botló kisiskolások számára készültek, vonzó rajzokkal, izgalmas történetekkel. Nem baj, ha az irodalmi értéke nem vetekszik a kötelező olvasmányokéval, az a fontos, hogy a gyerek megszeresse a könyvet. Később könnyebben boldogul majd a világirodalom értékeivel is.

Tartsuk szem előtt, hogy nem minden családban látják a gyerekek a szüleiket könyvvel a kezükben, előfordul, hogy jó példát csak mi mutathatunk nekik az iskolában. De ha rossz élményeik fűződnek az olvasáshoz és a könyvekhez, akkor hiába minden igyekezetünk, a gyerekek kerülni fogják az olvasást. Ne siettessük, hanem segítsük őket élményekhez, mert akkor nagyobb eséllyel fognak később is könyvet a kezükbe. (Gruik, 2020)

1.7.1. Miért kötelező?

Amikor a gyerekek olyan dolgokkal találkoznak az életben, aminek az előljárószava a „kötelező”, akkor azonnal negatív, elutasító hatást vált ki belőlük az adott dolog. S be kell látnunk, sokszor mi is így vagyunk ezzel.

„ ... a kötelező olvasmány fogalma képtelenség: olyan, mintha kötelező boldogságról beszélénk.” ” Jorge Luis Borges, argentin költő, elbeszélő, kritikus (1899-1986)

Élve egy egészségügyi hasonlattal: az orvosság szükséges, hasznos. Na de mire való a kötelező olvasmány? Kormos Edit írja egyik cikkében: „A közös élmény, a közös ismeretanyag, a közös szókincs, az ismerős jelrendszer az, amit az oktatás hagyományosan elvár a minden iskolában kötelezően, ajánlottan feladott olvasmányoktól. Egy-egy generációnak ez adja meg "az egy vérből valók vagyunk" élményét. A kötelező olvasmányok talán azoknak a meséknek, történeteknek az unokái, amelyeket a tűzhely mellett meséltek a nagy öregek. Mindenki megismerte a dicső ősoket, tetteket, és az adott közösség nyugodt lehetett, hogy kultúrkincse megőrződött, hagyományozódott.” (Kormos, 2003)

A kötelező olvasmányok olyanok, mint a világirodalmi univerzumunk állócsillagai vagy bolygói. Értékhordozók. Megismerésük időt és energiát kíván. Már csak az a kérdés, akarunk-e, tudunk-e rájuk elég időt szánni. Hisz oly sok minden más van körülöttünk. Jó filmek, sorozatok, zenék és beszélgetések, az Internet, a chat. (Kormos, 2003)

1.7.2. Miért az a kötelező, ami?

Ahogy telnek-múlnak az évek, mint a hagyományok, úgy az olvasmányok száma is egyre csak nő. A régebbi olvasmányokhoz mindig több és több kapcsolódik, hiszen a költők és írók alkotnak. Nehéz eldönteni, hogy melyik mű maradjon ki, ahogy azt is, hogy melyik kerüljön be. Az újdonságok, kortárs művek kevés eséllyel rendelkeznek a kötelező olvasmányok terén. Általában világhír kell ahhoz, hogy egy mű az elolvasandók közé jusson.

Az iskolákban manapság már nemcsak a könyv ad kizárólagos információt, mint ahogy az pár száz éve volt. A könyv (mint száraz szöveg) pedig egy kizárólagos média, amely hordozhatja, közvetítheti a generációk között a tudást, érzélemvilágot. Csupán a szövegen túllépve, illusztrációkat felidézve, már mennyi mindennel vagyunk gazdagabbak. S ezen felül mennyi mindennel gazdagodott az évek alatt a tudomány; a tanítás segédeszközeinek palettája mára már nemcsak a szivárvány összes színét játssza, hanem egyedi kombinációkat alkotva segíti az oktatót. Joggal merülhet fel tehát a kérdés, hogy ebben a multimédiás korban, miért csupán a könyv az, ami kötelező? Az írás, a könyv széleskörű elterjedésének folyamata legalább félezer évig tartott. Most ez a galaxis zsugorodni látszik, az új univerzum neve: Internet galaxis. Ez a tömegkommunikációs

forradalom már egyetlen emberöltő alatt zajlik. Életünkben. Talán ezért nem könnyű váltani. (Kormos, 2003)

A Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa (IBBY) nonprofit szervezet, mely világszerte képviseli azokat, akik könyvet adnak a gyerekek kezébe. Ennek a szervezetnek van egy magyarországi csoportja, nevezetesen a Hubby, ahol néha szerveznek előadásokat, konferenciákat a tanárok között. Egy előadás apropóján kérdeztek meg három meghívott előadót, hogy mondják el, mire való a kötelező olvasmány. Íme hát a válaszok:

- Pásztor Csörgei Andrea: „Jó lenne, ha eleve nem lenne "kötelező olvasmány", hanem közös olvasmányok, személyre szabott ajánlott olvasmányok lennének. És ezek elsősorban olyan művek közül kerülnének ki, amelyek megérintik a diákokat, olvasásra sarkallják őket, gondolatokat, kérdéseket fogalmazznak meg bennük.”
- Csájiné Knézics Anikó: „Nem szeretem kötelező olvasmánynak nevezni! Pont az a lényege a választható irodalomnak, hogy élményt adjon, hogy kikapcsoljon, hogy elgondolkodtasson, hogy esetlegesen problémákra megoldást adjon. Mindamellet fejleszt a képzelőerőt, a szókinccset.”
- Gombos Péter: „A diák értő, a művet élvező befogadója legyen az adott regénynek.”

Szakmai viták közben (tanárok között) újra és újra felvetődik a kérdés: szükség van-e a kötelező olvasmányokra. Már nem azt a világot éljük, mint egykor. Minden megváltozott, így hát a gyerekek is. Sikerül-e egyáltalán elérni, hogy elolvassák a feladott regényt vagy mesét, sikerül-e a megfelelő módon és mélységében feldolgozniuk, illetve sikerül-e elérni a kitűzött pedagógiai célt: fejlesztjük-e a gyermek készségeit, kompetenciáit, fantáziáját, szélesítjük-e a látókörét, a műveltségét? Mert a másik igen gyakori véglet, hogy egyszerűen megutáltatjuk vele az olvasást, elveszük a kedvét attól, hogy felvilágosult, széles látókörű emberré váljon. Biztos, hogy a kötelező olvasmányokkal nem taszítjuk az oly sokat emlegetett, „gagyi” fogyasztói társadalom, az internetfüggés és/vagy a tévéimádat felé? (Szili, 2012)

Az természetesen nem kérdés, hogy olvasni hasznos. Szili Csaba szerint: „A kötelező olvasmányokon keresztül végezheti el az oktatás a legfontosabb feladatainak egyikét: alsó tagozatban a tanulás tanítása és a számolás alapjainak elsajátítása mellett kiemelten fontos feladatunk az olvasás-szövegértés fejlesztése. Olvasni hasznos, hiszen a gyermekek felnőve az információik nagy részét még mindig olvasással szerzik (még ha

másképpen, képi világgal „megspékelve” is – gondoljunk csak az internetre), ráadásul a szerződések, a banki, ügyvédi, szerződéses ügyletek írásbelisége ma már nagyfokú értő olvasási kompetencia meglétét feltételezi. A kötelező olvasmányok „kötelezősége” ráadásul a munkára való nevelésben is segíti a tanárt, hiszen remekül modellezhet egy esetleges későbbi munkahelyi szituációt: „a főnök rám bíz egy projektet, amelyről be kell számolni, határidőre.” (Szili, 2012)

Az egyik legfontosabb dolog a tanulók életében, hogy jó alapokkal rendelkezzenek az olvasás területén – éppen ezért szükségszerű hangsúlyt fektetnünk a jól megválasztott kötelező olvasmányokra már alsó tagozatban is. Így a jó alapokra már építhet a felső tagozat: az olvasáson és szövegértésen, ezek fejlesztésén túl nagyobb hangsúlyt kaphat a kötelező olvasmányokon keresztül a fantázia „éber tartása”, a szókincs, a nyelvi kompetenciák fejlesztése. Ahogy kamaszodnak a gyerekek (ami manapság egyre korábban kezdődik – hisz korábban érnek), az önállóság megjelenése egy bizonyos fokon elkerülhetetlen az olvasandók kiválasztásában. Ennek következtében megjelenhetnek az iskolában az úgynevezett ajánlott olvasmányok, amelyek eltérnek a „kánontól”, viszont a diákok körében népszerű kötetek. Viszont itt is tudnunk kell a mértéket – hiszen az egységnek maradnia kell.

Középiskolában már, ahol a diákok az olvasásra, mint örömszerzésre tekintenek, az általános műveltség kialakításának legfontosabb eszközei a kötelező olvasmányok. Ezeken keresztül lehetőség nyílik az egyetemes értékek közvetítésére, a nemzettudat formálására és a látókör szélesítésére is. (Szili, 2012)

A múlt évtizedben Magyarországon is megjelent egy országos felmérés és programsorozat, a Nagy Könyv, amelynek százas listáján illetve az első tíz helyezettje között is szerepeltek kötelező vagy ajánlott olvasmányok, s ez bizony a kötelező olvasmányok fontosságát is bizonyította. Ezen felül feltételezhetjük, hogy a nem kötelezőkhöz is a gyerekkori olvasásélmény, a jól sikerült kötelező-feldolgozó órák, és persze nem utolsósorban az elkötelezett pedagógus személyiségek vezettek el. (Szili, 2012)

Az IKT (információs-kommunikációs technológia) fejlődésének köszönhetően, a telekommunikáció robbanásszerű kiszélesedésével pedig félő, hogy az olvasás ilyesfajta jelentősége háttérbe szorul: az élményszerzéshez nem kell könyv, ott az internet, a tévé, a DVD, az mp4. Szintén Szili Csaba írja cikkében: „A családok szerepét az oktatási intézményeknek nemcsak a nevelésben kell átvenniük, hanem az otthoni olvasást is pótolniuk kell. Ha nem lennének a pedagógusok által adott kötelező olvasmányok, ha nem érnék el a kedves kollégák, hogy ezeket a gyerekek elolvassák, ha nem szánnának rá

hosszú, sokszor szélmalomharcra emlékeztető órákat, egy egész generáció maradna olvasásélmény nélkül – nem tapasztalva meg ennek izgalmát, jóságát, hasznosságát (így hátrányba kerülve és megvezetve).”

Szükség van-e kötelező olvasmányokra? Nem kérdés! A kérdés sokkal komolyabb és mélyebb: az, hogy mit és hogyan. Tanári kooferenciákon, értekezleteken gyakran összecsap a hagyományos, központi tanterven alapuló szemlélet a lazább, „mindegy, csak olvassanak valamit” elképzeléssel. A kötelező olvasmányoknak egyénre, osztályközösségre szabottnak kell lennie. Megfelelően, jó arányban kell megválasztani a hagyományosan kötelező (pl. Egri csillagok), illetve a bestseller (pl. Harry Potter) irodalmat. A mai felgyorsult világban a gyerekek tevékenységi formái is felgyorsultak, sokkal rövidebb szakaszokból állnak, kevés dolog köti le őket hosszasan: nem játszanak órákon átt ugyanazzal a játékkal, de még tévét is távirányítóval a kézben néznek, s kapcsolgatnak közben. Erre a két áthidalandó területre kiváló vállalkozás Nógrádi Gergely *Klasszikusok újramesélve* című sorozata, amelyben a szerző arra tesz kísérletet, hogy mai nyelven, a gyerekeknek megfelelő terjedelemben népszerűsítse a klasszikus művet, és ezáltal szeretesse meg az olvasást.

Amilyen alaposan választjuk meg a kötelező olvasmányokat, olyan alaposan kell módszereket is választanunk. Az olvasmányok feldolgozásakor figyelembe kell venni a diákok és az osztály képességeit, illetve érdeklődési körét. Nagy hangsúlyt kell fektetni a tanulók motiválására, az érdeklődés felkeltésére. Némi szabadságot kell biztosítani a könyvválasztásban, továbbá a szempontok megválasztásában. Jól jöhet ilyenkor az internet segítsége, lehetőség szerint használjuk is ki. A feldolgozás folyamán pedig nem kell tiltani a filmváltozatokat, hanem következetesen, összehasonlítva érdemes megvitatni őket. A terjedelem helyes megválasztásakor lehetőség van az otthoni, szünetbeli olvasási helyszíneket sokkal inkább iskolaira, tanórára cserélni.

2016-ban megjelent az Új Köznevelés pedagógiai folyóirat egyik lapszámában egy interjú, melyet Maczák Ibolya készített Néneyei Pállal, a budapesti Piarista Gimnázium magyartanárával. Több olyan kérdést beszéltek meg, amely releváns ezzel a munkával, így célszerűnek találom, ha bemutatok néhány fontosabb kérdést belőle. Az első és legfontosabb, hogy „– Szükség van-e kötelező olvasmányokra az ön véleménye szerint?” Mert valljuk, mindannyiunk fejében megfordult már ez a kérdés, van-e egyáltalán még értelme a kötelezőknek. Nos, a tanárúr így válaszolt: „– Röviden: igen. Szükség van rájuk. És bár nem szeretem egy olvasmány kapcsán a „kötelező” szót, be kell látnunk, hogy bizonyos esetekben nincs más választásunk, mint élni vele. A kötelező olvasmányokat

talán azért vezették be, amiért valaha le kellett írni a törvényeket. Az oktatás kénytelen kánont alkotni, és ennek során kötelező olvasmánnyá tenni azokat a jelentős műveket, amelyeket – bár fontosak – a diákok maguktól vélhetően nem olvasnának el.” (Maczák, 2016)

Mivel nem vagyunk egyformák, ezért alapvetően mindnyájunk számára mást jelent a kikapcsolódás, a szórakozás, a szabadidő eltöltése. Ebből kiindulva pedig megérthetjük, hogy vannak olyan diákok, akik kedvetlik a kötelező olvasmányokat, s vannak, akik nem; nem mindenki egyforma beállítottságú. A tanárúr még elmondta, hogy „És nem sértődöm meg, ha egy diák nyíltan elmondja, hogy nem tetszik neki a feladott kötelező olvasmány. Sőt, elvárom tőle. Ha ugyanis ki tudja fejteni, hogy miért gondolja ezt, már nyert ügyünk van – mindkettőnknek. Én meg elmondom neki, hogy szerintem meg miért jó az illető mű. Így pedig értékes, értelmes párbeszéd alakulhat ki köztünk, nem pedig sértődöttség és dac. Fontos, hogy tanár és diák egyaránt nyitott legyen az efféle párbeszédre.” (Maczák, 2016)

Nem mindegy, a diákok hogyan vannak bevezetve az olvasás világába, s hogyan van felkonferálva, bemutatva egy-egy olvasmány. Sokszor az első benyomás a legfontosabb ebben a kérdésben, így sok minden áll vagy bukik azon, megfelelő módszert alkalmaz-e a tanár az órákon. Nényei Pál tanárúr ebben a riportban megosztja azt a sajátos módszert, melyet általában alkalmazni szokott, s működik: „Kiindulásként igyekszem megfogalmazni azt a problémakört, ami jelen van a műben, és számunkra is fontos lehet. Ha nekikezdünk például az Odüsszeia feldolgozásának, először nem azt tartom fontosnak végigbeszélni, hogy mit tudunk a szerzőről, a görögök versformáiról, az ókori görög társadalomról vagy a mitológiai lényekről, hanem azt, hogy mi történik, ha szétesik a család, ha egyedül marad egy feleség, és apa nélkül egy gyerek. Erről pedig általában mindenkinek van véleménye –a görög irodalomtól függetlenül is. Felvetem tehát a problémát, s az ehhez kapcsolódó beszélgetés során tudatosítom a gyerekekben, hogy az Odüsszeia erről is szól. Hogy ennek a problémának a végiggondolásában az Odüsszeia nagyon sokat segít. Azaz, akinek ez a kérdés fontos, annak érdemes elolvasnia a kötelező olvasmányt, hiszen számos új szemponttal gazdagít, és hozzásegíthet a probléma mélyebb megértéséhez.” Továbbá a későbbiekben hozzáteszi: „A kiindulási pont mindig a vizsgálandó mű. De személy szerint abból indulok ki, hogy az irodalmi műveket emberek írják, és az osztályban is emberek ülnek. Miért feltételezném azt, hogy a mű írója és olvasója nem érti egymást? Tanárként természetesen segítenem kell őket abban, hogy találkozhatnak.” (Maczák, 2016)

Napjainkban már sokkal könnyebb az élet és az információ szerzés, ugyanis a Google szinte minden kérdésünkre választ ad másodperceken belül. Kényelmes tehát az is, ha egy-egy mű cselekményét és végkifejletét erőfeszítések és rá áldozott idő nélkül ismerjük meg. Vannak manapság az úgynevezett rövidebb feldolgozások, melyek a történetet kínálják, csak rövidebben és emészthetőbben. Na de ezek a művek valóban egyenlőek az eredetivel? Nényei Pál szerint: „Semmi problémám nincs például A kőszívű ember fiait átdolgozásával – de tisztában kell lennünk azzal, hogy az már nem Jókai, hanem az átdolgozó munkája. Az már egy másik mű. A szépirodalmi szövegek – tetszik, vagy sem – leírt, „lezárt” műalkotások. Természetesen lehet adaptálni vagy újragondolni őket, de az ilyen módon létrejött, új alkotások nem helyettesíthetik az eredeti műveket. Lehet tanítani őket, de nem úgy, mint pl. Jókai regényét. Ha a rövidítést úgy értelmezzük, hogy egy adott órán egy mű tudatosan kiválasztott részletével foglalkozunk, akkor jó gyakorlatnak tartom... Nem értem, miért félünk a kötelező olvasmányoktól csak azért, mert erőfeszítést igényelnek tőlünk... Miért probléma az, hogy egy mű hosszú, és meg kell vele küzdeni? Hiszen akár ez is lehet benne szép... Az erőfeszítés nem rossz dolog. Természetesen itt is szükség van rá, hogy cukorkát kínáljunk a „keserű” pirula mellé. De a „cukrot” ez esetben nem egy rövidített, csonkított vagy átírt szövegnek kellene jelentenie, hanem a tanár személyiségének és aktivitásának.” (Maczák, 2016)

Egy másik fontos kérdéskör a kortárs művek bevezetése, hiszen „– Bizonyos vélemények szerint éppenséggel csak kortárs műveket kellene tanítani...” A tanárúr válaszával pedig egyet kell értek: „Nem gondolom, hogy egy régen élt ember és egy mai ember ne értené meg egymást. És mivel például Zrínyi Miklós éppúgy ember volt, mint egy mai, 21. századi diák, a Szigeti veszedelemben felvetett problémák éppúgy lehetnek az ő problémái is. Egy tanár képes bármilyen régi, bármilyen nehezen érthető mű megismertetésére és megszerettetésére. Sajnos az irodalmi művek tekintetében a „kortárs-kérdést” sokan azonosítják a mű díszleteivel és kellékeivel. Véleményem szerint viszont másodlagos kérdés, hogy egy kötelező olvasmány szereplőjének kard van-e a kezében, vagy mobiltelefon. Lehet, hogy Zrínyivel első látásra nehezebben azonosulnak a mai fiatalok, de minimális tanári segítséggel áthidalhatónak érzem ezt a szakadékot.” (Maczák, 2016)

Azt is sokan kérdőjelezzik, hogyha valami nem okoz örömet, akkor azt miért kell kötelezni, kényszeríteni? Ahogy azt Nényei Pál mondta „Az irodalmi művek olvasásával megszülető örömet tanulni kell. Épp ezért érzem problémásnak, ha az irodalmi művektől elsősorban csak élvezetet várunk. Amikor a kisiskolások olvasni tanulnak, az sem szerez

azonnal örömet. Így van ez a középiskolásokkal is, amikor olvasnak. De ettől szerintem nem kell megijedni. A hegymászás sem könnyű, aztán mégis milyen csodálatos megérkezni a csúcsra.” Tetszik ez a válasz, tetszik, hogy a hegymászáshoz hasonlítja az olvasást: hiszen amilyen örömet tud adni, megér minden erőfeszítést és időt. A továbbiakban így folytatja a tanárút: „A kulturális hagyományainkkal való megismerkedés is fontos, de nem elsődleges cél. Az elsődleges cél az, hogy a diákok megtanuljanak olvasni. Hogy szívesen foglalkozzanak irodalmi művekkel. Az irodalommal való foglalkozás öröme közben pedig – szinte észrevétlenül – megszületik az általános műveltség, úgy, ahogy a mobiltelefon nyomkodókban a telefonjukhoz kapcsolódó tudás az applikációkról, szoftververziókról stb. Ha valaki beleszeret például Janus Pannonius verseibe, nem hiszem, hogy annak tanítanom kellene, hogy mikor élt, kik voltak a szülei, mi az az epigramma, és ki volt Martialis.” (Maczák, 2016)

A riportot Nényei Pál ezzel fejezi be:”És van még egy fontos dolog, ami jóval túlmutat az általános műveltség és az örömeiv kérdésén: mivel a jó költők és a jó írók mindig a diákokat is érdeklő kérdésekkel foglalkoznak a műveikben, ezeket olvasva úgy érezhetik, hogy nincsenek egyedül a problémáikkal. A kötelező olvasmányok, de inkább az irodalomtanítás legfontosabb hozadékának azt érzem, hogy gondolkodásra serkenti a diákokat.... És hiába kötelező egy olvasmány, ha az annak kapcsán felvetett kérdés megvitatása során önmagunkkal találkozhatunk, kialakíthatjuk saját véleményünket, és felismerhetjük, hogy ebben a találkozásban legfontosabb társunk lehet az irodalom; mert akkor már mindegy, mi kötelező, és mi nem.... Az olvasás során fantasztikus dolgok derülnek ki az életről. Még akkor is, ha épp kötelezően kell olvasnunk.” (Maczák, 2016)

1.7.3. Kinek és milyen értelemben kötelezőek a kötelező olvasmányok?

Ha meghalljuk a kötelező olvasmányok kifejezést, általában mind arra asszociálunk, hogy az egy könyv, regény, olvasmány, amit a diákoknak kötelezően el kell olvasniuk. De igazából többféle értelemben és vetületben beszélhetünk kötelező olvasmányokról. Számunkra ezeket az értelmezéseket érdemes és szakmailag hasznos ebben a dolgozatban megnevezni. Nem lényegtelen ugyanis, hogy az az olvasnivaló, ami kötelező egy tanulónak, az a tanárok által is kötelezően tanítandó mű-e, vagy sem.

Lényegében az alábbi variációk lehetségesek:

- „olyan olvasmányok, amelyeknek oktatását valamely iskolatípusban, oktatási szinten, a tanulók valamely életkorában az oktatásügyi

dokumentumok (például oktatási törvény, kerettanterv stb.) kötelező módon előírják a tanároknak (szorosan értve kötelező olvasmányok)

- olyan szerzők, illetve művek csoportja, amelyek köréből a tanár szabadon választhat, de köteles valamit választani (kötelezően választható művek)
- olyan szerzők, illetve művek, akiknek, amelyeknek választását a tanár részére semmilyen oktatásügyi dokumentum nem írja elő, de a tanár mégis tanítani kívánja azokat a diákjainak (a tanár által szabadon kijelölt kötelező olvasmány)” (Gordon Györi, 2009)

Mindhárom esetben egyforma végeredménnyel kell szembenézniük a diákoknak: el kell olvasniuk azt az irodalmi művet, ami kötelező. Csupán az nem mindegy, illetőleg lényeges, hogy mi alapján, kinek a döntése miatt válik egy szerző vagy egy mű kötelezővé a tanulók számára. Annyira más utak ezek, hogy igazából csak különböző társadalmi-politikai és oktatási rendszerekben lehet bejárni őket.

Ma mindhárom olvasmánytípus megtalálható a magyar tannyelvű iskolákban (magyarországi adat). Ez azt bizonyítja, hogy a magyartanítás éppen átmeneti állapotban van.. Magyarországon például a János vitéz oktatását kötelezően előírja a kerettanterv, Kosztolányi esetében a középiskolában egy regény választása kötelező, de hogy melyik, azt a kerettanterv nem írja elő. A helyi irodalom témakörében pedig a tanár vagy az iskola tanári közössége szabadon választhatja meg a szerzőket és a műveket egyaránt. Vessünk akkor most egy pillantást a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákra is. Mivel nálunk az ukrán Oktatási Minisztérium szabja meg, milyen olvasmányokra mennyi időt kell fektetni, ezért az órákon átvenni hosszabb terjedelmű műveket szinte lehetetlen. De a kötelező olvasmányok témája más. Mert bár elő vannak írva bizonyos szabályok, lényegében a magyar tannyelvű iskolák a magyarországi mintákat követik: tehát azok a kötelezőek, amik például egy magyar iskolában, ahonnan vette a tanár a kötelező olvasmányok mintáját. Emellett vannak olyan tanár-ismerőseim, akik elmondták, hogy ők személy szerint próbálják kissé átalakítani a kötelezőket, több olyan olvasmányra téve a hangsúlyt, melyek napjainkban olvasottabbak, és sokkal emészthetőbbek egy fiatal számára. Hiszen látnunk kell, hogy kötelező olvasmányok mindig voltak, s mindig a kornak megfelelően voltak összeállítva. Míg évszázadokkal ezelőtt fontosak voltak a vallási olvasmányok, addigra a mai világunk oda jutott és fejlődött, hogy az irodalom gyökerei nagyon mélyek, s ezért kell

válogatnunk a kötelező olvasmányokat, hogy a diákok azt kapják meg, ami valóban hozzájárul szellemi fejlődéséhez, s értéket teremt. (Gordon Győri, 2009)

1.7.4. Minden kötelező olvasmány kötelező a diáknak?

A diákok részére minden végkimenetel az, hogy kötelezőek az olvasmányok. De ezzel párhuzamosan a kötelezőség mértéke, esetleg jellege a tanulók esetén is többféle lehet, mint ahogy annak ugyancsak releváns funkciója lehet esetükben, hogy miképpen jelölődik is ki az elolvasandó olvasmány. (Gordon Győri, 2009)

Itt érdemes megemlíteni, hogy milyen érzést vált ki a legtöbb emberből, ha meghallja azt a kifejezést, hogy „kötelező olvasmány”. A legtöbbször az, hogy a tanár valamilyen irodalmi művet ad az osztály tanulói részére, hogy azt elolvassák, s ezáltal ismerjék meg a művet és értsék azt. De tudnunk kell azt, hogy ezen a folyamaton másként is végig lehet menni. Például úgy, hogy a tanár nem mindegyik diáknak jelöli ki ugyanazt az olvasmányt, hanem egy-egy olvasmányt a diákoknak csupán egy-egy csoportja részére jelöl ki. Például más regényt dolgoznak fel az osztályban a fiúk, mást a lányok. Mást a nagyobb terjedelmű, bonyolultabb nyelvezetű művekkel elboldogulók, valamint mást azok, akiknek az esetén az a releváns, hogy egyszerű cselekménnyel egyszerű nyelvezeten ismerkedjenek meg. (Gordon Győri, 2009)

II. RÉSZ

A KUTATÁS ELEMZÉSE

2.1. A kérdőívről röviden

A kutatást kvantitatív kérdőívezés segítségével végeztem a környező kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban. Bár arra, melyik válaszadó melyik iskolában tanul, nem kérdeztem rá, de úgy feltételezem, hogy Fornos, Dercen és Gát falu néhány lakosa mindenképp kitöltötte a kérdőívet. Ugyanis azoknak a diákoknak, akiket ismerek személyesen, elküldtem privát üzenetben, hogy ha tudják, legyenek szívesek és továbbítsák. Azért szerettem volna a környező iskolákban kitölttetni, mert arra voltam kíváncsi, hogy a diákokat mennyire érdeklik a kötelező olvasmányok. A kérdőív Google Űrlapok segítségével készült, s online formában került sor a kitöltésére. Ezt azért is fontos megemlíteni, mert a jelenléti kérdőív esélye egyenlő volt a nullával. Ugyanis, az orosz-ukrán háború rányomta a pecsétjét ebben az időszakban az oktatásra is. Bár azt is észrevettem, hogy kevesebb kitöltő vett részt még így a kutatásban, mint ahogy azt vártam.

A szakdolgozat hipotézise, hogy a kötelező olvasmányok ma sem töltenek be más szerepet a diákok tanulása során, mint több évtizeddel ezelőtt, csupán máshogy őket „tálalni”. S bár változik a világ, a nyelvezet, fontos, hogy a diákok úgy nevelkedjenek, hogy a nemzet szellemi értékeit megismerjék, ezáltal önálló, gondolkodó emberek váljanak belőlük.

Tehát a kutatás kérdései arra irányultak, hogy a mai általános iskolás diákok – a 8-9. osztályokban – hogyan viszonyulnak a kötelező olvasmányokhoz, milyen olvasási szokásaik vannak, illetve mennyire tartják a kötelezőket megfélemlenek, korszerűnek. Azért választottam éppen ezt a korosztályt, mert ők azok az általános iskolások, akiknek már rálátásuk a környezetükre, s a fontosabb dolgokra. Tudnak saját véleményyt formálni egy-egy kérdésben, és el mondják azt. A kérdőívben olyan kérdéseket tettem fel, amelyek segítenek meglátni a diákok hozzáállását, motivációját és szokásaikat az olvasással és a kötelezőkkel kapcsolatban. Az első két kérdés a nemre és az életkorra (osztályra)

vonatkozott. Ebből tudtam következtetni arra, hogy melyik korosztályú és nemű csoport erősebb vagy épp gyengébb irodalom és olvasás terén.

A kérdőívben szerepeltek olyan kérdések melyek szintén alapvetőnek számítanak: Szeretnek-e olvasni, illetve Milyen gyakran olvasnak szépirodalmi műveket. Ezek a kérdések azért játszottak fontos szerepet a kutatásban, mert így megmutatkozott a gyerekek olvasás-szeretete, a kezdő hozzáállás az olvasáshoz. És nem mellesleg választ kaphattunk arra is, milyen gyakran vesznek kezükbe könyvet (akar igazit, akár online).

Meg kell említenem azokat a kérdéseket is, amelyek a kötelező olvasmányokhoz kapcsolódnak. Ilyen például:

- Sorolj fel néhány kötelező olvasmányként feladott könyvet!
- Melyek a kedvenc kötelező olvasmányaid?
- Tetszenek neked a könyvek a kötelező olvasmányok listáján?

Ha megnézzük a kérdéseket, akkor szinte egyértelművé válik, hogy céljük az, hogy rálássunk a viszonyra diák és kötelező olvasmány között. Ugyanis tisztában kell lennünk vele, hogy mások vagyunk mind, s nem ugyanúgy kedveljük ugyanazon műveket.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni viszont a sok kötelező mellett, hogy a diák (főleg ebben a korban) már javarészt önálló, s ezért hát megvannak a maga szeretem és nemszeretem dolgai is. Nincs ez másként az olvasmányoknál sem. Nem szabad megkötözni senkit sem olyan kijelentésekkel, hogy ha a kötelezőket nem élvezi és nem olvassa, akkor másat sem fog. Fontos, hogy hadjunk teret a diákoknak, had válasszák ki ők, mit is szeretnének olvasni. A kérdések között szerepel olyan is, amelyikben a diáknak fel kell sorolnia olyan könyveket, melyek, bár nem kötelezőek, mégis olvassa őket kedvtelésből.

Fontos-e a példamutatás az otthonunkban? Sok szülő gondolja úgy, hogy a gyereke azért jár iskolába, hogy megtanítsák olvasni, illetve neveljék olvasóvá. Holott az olvasóvá válás már sokkal korábban elkezdődik, mint az iskola. Az olvasóvá nevelés az anya altatójával és mondókáival kezdődik. S folytatódik természetesen azzal, hogy mennyire mutat otthon a szülő példát olvasás terén. A tanár az iskolában csupán megpróbálja helyes irányba terelni a figyelmét a diáknak, megtanítva nekik bizonyos dolgokat. De a lényeg legtöbbször otthon megy végbe.

II.2. A kérdőíves kutatás elemzése

A kérdőív 15 kérdést tartalmazott, melyek relevánsak a fent említett témával. A kérdőívet 30 (harminc) diák töltötte ki, tehát ez a mennyiség lesz számunkra a teljes 100 %. Úgy vélem azért lett csupán ennyi kitöltője a kérdőívnek, mert kevés emberhez jutott el, még így, online formában is. Ezeket a kérdőíveket privát üzenetben küldtem el olyan 8 és 9. osztályos diákoknak, akiket ismertem, illetve a pedagógiai gyakorlat ideje alatt lehetőségem nyílt tanítani. Megkértem őket, juttassák el ezt a kérdőívet az osztály többi tagjának is. Ezen kívül olyan tanár ismerőseimnek, akik saját osztályuk Classroom csoportjába el tudták küldeni. Azt gondolom, azok a diákok, akik a tanáraiktól kapták meg a kérdőíves felhívást, nagyobb mértékben töltötték ki, mint azok, akik csupán az osztálytársuktól. A kutatás 2022.március 30. és 2022. április 15. között valósult meg. Azért ekkor, mert ősszel úgy gondoltam, hogy kicsivel közelebb a tanév végéhez több információval fognak rendelkezni a diákok a témával kapcsolatban. Bár a tanárok tapasztalata (személyes meglátások és tapasztalatok alapján) ezzel kapcsolatban azt mondja, hogy sok diák inkább év közben olvassa el a kötelező olvasmányokat, a nyarat pihenéssel és nem tanulással töltik. Hisz valamiért ha ilyen fajta olvasásról van szó, azt a diákok tanulásnak tekintik.

Elsősorban fontosnak tartottam megállapítani, hányadik osztályos a válaszadó, illetve milyen nemű. Ezekből a kérdésekből kiderült, hogy a kitöltők kerek fele, tehát 50 % lány, míg másik fele fiú. Így talán érdekesebb is, mert jobban körbevonalazódik a fiúk és lányok álláspontja a témával kapcsolatban. A válaszadók közül tizenhatan (ami 53,3 %) a nyolcadik osztályban tanulnak, míg tizennégyen (ami 46,7 %) a kilencedik osztályban.

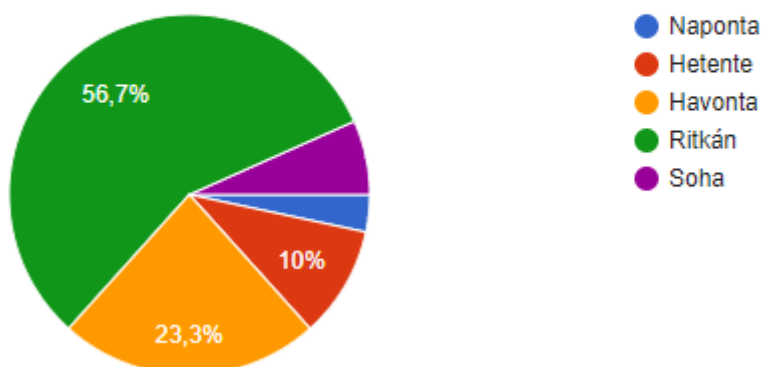
Az alapvetőnek számító személyre irányuló kérdések után át kell térnünk a kérdőív és a kutatás gerincét képező kérdésekre.

Éppen ezért a harmadik kérdés arra irányult, kedvtelésből valaki „3. Szeret-e olvasni?”. Erre a kérdésre a diákok 73,3 % (vagyis 22 személy) az Igen-t választotta, tehát szeret olvasni. A többi 26,6 % pedig őszintén választotta a Nem-et. Ha pedig összehasonlítjuk egyénileg milyen neműek azok, akik nemmel válaszoltak, tisztán láthatjuk, hogy mind Fiú. Ebből az is következik, hogy minden lány szeret olvasni, míg a fiúknak csak nagyjából a fele.

Szükségszerű volt feltenni a kérdést, hogy milyen gyakran olvas a diák szépirodalmi műveket, hiszen ebből láthatjuk, hogy valójában mennyit szán erre szabadidejéből. Az 1. Ábra segítségével láthatjuk is az eredményeket.

4. Milyen gyakran olvas szépirodalmi műveket?

30 válasz

1. Ábra

Az ábrát megtekintve elmondható, hogy akármennyire is szeretnek olvasni a diákok, 56,7 %-uk csak Ritkán olvas szépirodalmi művet. A válaszadók csupán 10 %-a olvas hetente, és egy személy (3 %) naponta. Két kitöltő pedig Soha nem olvas szépirodalmi műveket. Érdekes itt is megjegyezni, hogy fiúk azok, akik soha nem olvasnak, illetve lányok, akik hetente és naponta.

Hasznos dolog, ha egy diák tudja, milyen kötelező olvasmányokat kell elolvasnia. Éppen ezért a kérdőív kitér arra is, hogy milyen kötelező olvasmányokat ismernek a diákok. Erre a kérdésre a következő válaszokat kaptam (több egyforma lévén az adott alkotás mellé írom, hány diák említette meg): Egri csillagok – 13 válaszadó gondolt erre; A kőszívű ember fiai – 7 válaszadó; Robinson Crusoe – 6; Tom Sawyer kalandjai – 5; Légy jó mindhalálig – 5; Pál utcai fiúk – 5; János vitéz – 6; A kis herceg – 4.

Ezek voltak a leggyakrabban megemlített kötelező olvasmányok. Viszont ezen felül még megemlítenék néhányat, melyek ritkán megtalálhatóak a válaszok között: Tamás bátyja kunyhója, Toldi, Harry Potter és a bölcsek köve, Két koldus diák, A farkas és a barány, Keménykalap és krumpliorr, Isteni színjáték, Dekameron, Shakespeare Rómeó és Júlia, Csongor és Tünde.

Tudjuk jól, hogy nem minden diák jegyzi meg, vagy épp van tisztában az idegen személynevek vagy címek helyesírásával, így akadtak olyan válaszok, amiket

megmosolyoghat az ember: Tamás bácsi kunyhója, Tom Soyer, Magyar irodalom, Tom Cruise (ez utóbbi esetben a válaszadó valószínűleg összemosta két mű címét, így született meg válaszként egy híres színész).

A hatodik kérdésben tettem fel azt a kérdést, amiben a diák leírhatta, melyik kötelező olvasmány a kedvence (feltéve, ha van). Mivel itt is egyéni válaszlehetőség volt megadva a kérdőívben, ezért szeretném az előző kérdéhez hasonlóan bemutatni a leggyakoribb válaszokat, amik természetesen a legkedveltebb művek: Egri csillagok – 5; Toldi – 4.; Tom Sawyer kalandjai – 3; Robinson Crusoe – 2

Ezekon a kedvenc kötelező olvasmányokon kívül egy-egy ilyen is felbukkant: Keménykalap és krumpliorr, Légy jó mindhalálig, A kőszívű ember fiai, Szent Ágoston: Vallomások, János vitéz, Mátyás király, Lúdas Matyi, A kis herceg, Versek: Ady Endrétől, Babits Mihálytól és Juhász Gyulától.

A harminc válaszadóból nyolcan azt válaszolták, hogy Nincs kedvenc kötelező olvasmányuk.

Vajon minden kötelező olvasmány elolvasásra kerül? Vagy csak néhány ezek közül? Nos, a válaszadók fele, tizenöt személy válasza alapján minden kötelező olvasmányt elolvasott. Összehasonlítva a nemeket pedig észrevehetjük, hogy azok, akik Nem-mel válaszoltak, 90 %-uk fiú.

Mennyire kedveli egy mai fiatal a kötelező olvasmányok listáján szereplő könyveket? Meglepő választ kaptam, ugyanis a kitöltő diákok 69 % - ának tetszenek a könyvek a kötelező olvasmányok között. Ez azért is meglepő, mivel az előzőekben rá kellett jönnünk, hogy a kitöltő diákok fele olvassa csupán el azokat.

A következő kérdés „Olvasol olyan szépirodalmi műveket (könyvet, regényt, novellát, verseket), amik nem tartoznak a kötelező olvasmányok közé?” Itt szintén félbeszakadt a harminc kitöltő egysége, s 50 % (vagyis tizenöt diák) szívesen olvas más szépirodalmi művet, míg a másik fele nem.

Úgy gondolom, jó arány, hogy 50 %-a kitöltőknek mást is olvas. Természetesen kíváncsiak az emberek, hogy a mai fiatalság mit is olvas, hiszen sokszor megkapják a fiatalok, hogy ők ugyan semmit sem szoktak olvasni.

A tizedik kérdésre, hogy ” ...írd le néhány kedvenc művedet!”, tizenöt személy válaszolt; az a tizenöt személy, akik olvasnak mást is a kötelezőkön kívül. Bár a kérdőív anoním volt, de a Google segítségével szét lehet választani a kérdéseket, s megfigyelni egyénileg, melyik válaszadó melyik kérdésre mit írt. Természetesen nem tudom, ki írta, de

azt igen, hogy hogyan válaszolt a kérdésekre. A következőkben felsorolt műveket olvassák a 8-9. osztályos diákok kedvtelésüként: A Trónok harca, A Gyűrűk Ura, Sabrina hátborzongató kalandjai és a Harry Potter; Petőfi Sándortól nagyon sok kedvenc versem van és Arany Jánostól is; Szúrós mint a kaktusz, Látni sem akarlak, Az esküvő; Dzsungel könyve, Légy jó mindhalálig; A félénk lány Tűz, víz, repülő; Szent Johanna gimi összes; Túl minden határon; Láthatatlan ember; Dzsungel Könyve; A Hét nővér; Gyűrűk Ura; Toldi (ezt kétszer írták).

A következő kérdésben a diákoknak lehetősége nyílt szabadon hozzáadni valamilyen más művet a kötelező olvasmányok listájához. Nem mindenki szeretett volna hozzáfűzni új gondolatokat a már meglévőkhöz, így szeretném bemutatni a fontosabb válaszokat: „Mindenképp Leiner Laura infjusági könyveivel például a Szent Johanna gimi”; „Leiner Laura könyveivel egészíteném ki.”, „Szent Johanna gimi”; „A vonzás törvénye”; „Harry potter”; „Minecraft”; „Bármilyen Stephen King”; „Trónok harca, gyűrűk ura.”; „A 13 okom volt ezt mindenképpen beletenném és az Alkonyat-sorozat.”; „Pld romantikus esetleg kalandos művekkel”

- „Olyakkal amik a modern, de kissé klasszikus művek. Amiben van romantikus, nyomozós, fantasi, össze foglalva ami felkelti a fiatalok érdeklődését. Mert jó hogy kötelező de egyáltalán nem fogja senki elolvasni hogyha az nem olyan amit ő éppen kedvel. De igen néha ki kell lépni a komfortzónából és újakat megismerni viszont, a napjainkban a fiataloktól elég messze áll az olvasás, ami nagyon szomorú dolog, és ezért kellene olyat néha beletenni ami fel is keltő az érdeklődést-e körökben.”

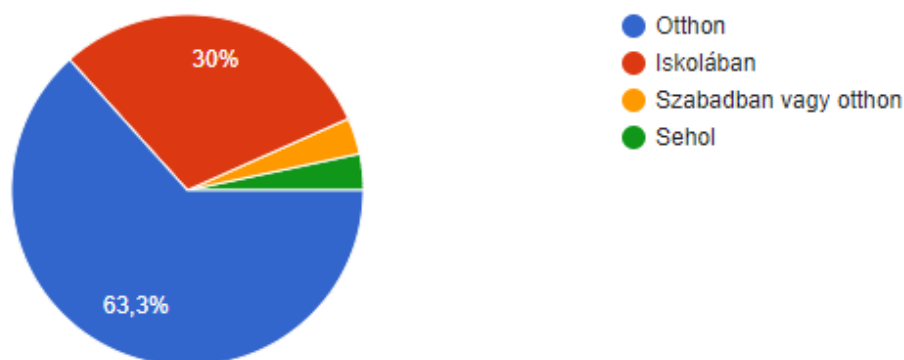
Talán sokat mondó a válasz, amelyet hagytam utoljára. Érdekes megfogalmazása ez annak, ami egy diák fejében végbemegy, ha a kötelező olvasmányokra, azok kiegészítésére gondol. Ő maga úgy látja, távol került az olvasási vágy és kedvtelés a fiataloktól, nehéz őket visszavezetni az olvasáshoz. Több cikk és tanulmány szól arról, hogy nem elsősorban az iskola feladata, hogy olvasóvá nevelje a diákot; az elsősorban otthon kezdődik, az édesanyák altatójától kezdve a gyermekmondókákon keresztül egészen a szülői példamutatásig. Hiszen, ha csak elmondom a gyerekeknek, hogy azt tegye, olyan parancsnak fog hatni, amit némely gyerekek igen nehezebbre esik megtenni. De amikor látja a szülőt vagy nagyszülőt, hogy neki mennyire jó, amikor olvas, akkor önmaga kezd el nyitni és érdeklődni a könyvek iránt.

A válasz kulcsszavai „felkelteni a fiatalok érdeklődését”. Sokszor látjuk úgy, hogy nehéz lépést tartani a mai fiatalok és a technikai eszközök fejlődésével. Olyan, mintha lassan összenőne a kettő. Ami felkeltette az érdeklődésemet ezekben a válaszokban, az az, hogy olyan könyveket soroltak fel, amelyek nem igazán egy 8-9. osztályos diák gondolatvilágához illeszkedő. Legalábbis eddig nem volt az. Olyan könyvekre gondolok, mint például a Trónok harca, 13 okom volt, illetve Stephen King regényei. Bár ez azoknak tűnik furcsának – mint nekem is - , akik már kinőttek ebből a korosztályból. Több kutatás is alátámasztja, hogy bizony, minél jobban előrehalad a kor, a fiatalok annál hamarabb érnek. Így ezeket a könyvajánlásokat én is annak tudom be.

Az olvasásnál nagyon fontos a környezet, és ez persze olyan mint az ízlés: mindenkinél más. Szerettem volna jobban belelátni a diák olvasási szokásaiba, éppen ezért tettem fel azt a kérdést, hogy ki hol szeret olvasni; hol van az a hely, amely arra szolgál, hogy a diák elmélyüljön egy jó könyvben. Elsősorban az Iskola és Otthon között választani, de persze volt lehetőség a saját válaszra is. A 2. Ábrán megtekinthetjük a kapott eredményeket

12. Otthon szeretsz jobban olvasni, vagy az iskolában az osztállyal együtt?

30 válasz

2. Ábra

A 2. Ábrából kiderül, hogy a megkérdezettek 63,3 %-a (ami tizenkilenc személy) otthon szeret olvasni, ez a nyújtja számára a megfelelő környezetet. Míg 30 %-uk (tehát 9 diák) az iskolában, osztálytársaival együtt. Az egyik válaszadó azt írta, sehol, míg egy másik azt, hogy a Szabadban vagy otthon.

„13. Olvasnak otthon a szüleid/nagyszüleid, így ösztönözve téged is az olvasásra?” Ez a kérdés azért is fontos, mert a dolgozat egy részében olvashattuk, hogyan hatnak a szülők a gyerekek olvasási szokásaira, hogyan nevelik olvasóvá őket. A válaszadók 66,7 %-ának (

húsz diák) válaszai alapján látnak otthon pozitív példát az olvasásra. A harminc válaszadóból tizen sajnos nem rendelkeznek ilyen példamutatással a háztartáson belül.

Majd a végénél járva felmerül a diákok által kevésbé kedvelt kérdés, az olvasónapló kérdése. Szeretik-e vagy sem. De mielőtt rátérnénk az eredményekre, lássuk, mi is az az olvasónapló: „Hagyományosan az olvasónapló az általunk elolvasott kötelező olvasmány tartalmának a rögzítésére szolgál saját szavainkkal, kifejezéseinkkel. De jó alkalmunk nyílik az olvasmány egy-egy szereplője iránti érzéseink megfogalmazására is, miközben bővíthetjük szókincsünket, fejlesztjük szövegalkotási képességeinket.” (Ráday Antikvárium) Az olvasónapló részei: A mű szerzője, Cím, Műfaj, Szereplők, jellemek , Cselekmény, szerkezet, Megjegyzés, vélemény

A kitöltők fele, 50 %-a szeret olvasónaplót készíteni, másik fele pedig nem. A nemek itt megoszlanak, mindkét válasznál találunk fiúkat és lányokat egyaránt. Talán az állhat ennek háttérében, hogy az olvasónapló elkészítése időt vesz igénybe; rá kell koncentrálnunk, hogy szép és esztétikus külsőt tudjunk létrehozni neki. Az időből pedig egyre kevesebb van, és annyi minden másra is lehetne fordítani ezt az időt.

Az utolsó kérdésnél megkérdeztem a diákokat, hogy őszintén mondják el, melyik állítás jellemző rájuk nézve. Öt állítás közül választhattak, amelyek a következők:

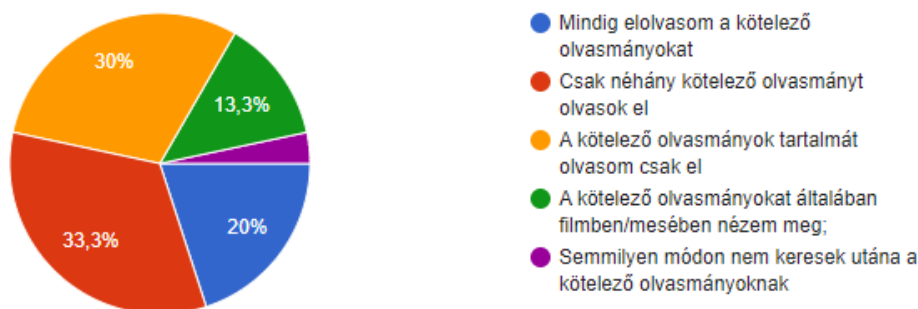
- Mindig elolvasom a kötelező olvasmányokat
- Csak néhány kötelező olvasmányt olvasok el
- A kötelező olvasmányok tartalmát olvasom csak el
- A kötelező olvasmányokat általában filmben/mesében nézem meg
- Semmilyen módon nem keresek utána a kötelező olvasmányoknak

A 3. Ábra segítségével tekintsük meg a válaszokat.

15. Melyik a legjellemzőbb állítás magadra nézve?

 Másolás

30 válasz

3. Ábra

A kitöltők legnagyobb többsége 33,3 % Csak néhány kötelező olvasmányt olvas el. Őket követik azok 30 %-kal, akik A kötelező olvasmányok tartalmát szokták elolvasni, majd kitöltők 20 %-a Mindig elolvassa a kötelező olvasmányokat . Végül 13,3 %-a a diákoknak Filmben vagy mesében nézi meg a kötelezőket, s egy személy, (3,3 %) egyáltalán nem keres utána a kötelező olvasmányoknak.

Ezekből a válaszokból arra következtethetünk, hogy elsősorban a válaszadók kötelességből olvasnak kötelezőket, keresve a kikapukat, hogy minél rövidebb idő alatt sikerüljön átvenni őket. De pozitívként tudjuk leírni azt, hogy 30,3 % illetve 20 % olvas azért kötelezőket teljes terjedelemben.

II.3. Különböző nemek válaszainak kiértékelése

A kérdőív legelső kérdésében a válaszadók a Fiú vagy Lány válaszok közül választhatnak. A beküldött harminc kérdőív alapján 15 kitöltő volt fiú és 15 lány. Ez pedig érdekes, hiszen olyan eredményeket vizsgálhatunk, ahol beszélhetünk csak fiúk vagy csak lányok csoportjairól.

A válaszok alapján arra lehet következtetni, hogy a kérdőívet kitöltő fiúk 53 %-a (nyolc fő) nem szeret olvasni, viszont a kérdőívet kitöltő lányok 100%-a igen. Továbbá megvizsgálva az egyének más kérdésre adott válaszait, kiderül, hogy a 15 válaszadó fiú közül kilencen 8. osztályos tanulók, hatan pedig kilencedikese, illetve a nyolcadik osztályos fiúk közül 5 nem szeret olvasni. Emellett a néhány fiú válaszadó teljesen vagy részben nincs tisztában a kötelező olvasmányokkal, hiszen válaszaik: nem tudom; Toldi;Irodalom; Magyar irodalom.

A lányokról el lehet mondani, hogy mind szeretik az olvasást,ennek ellenére a lányok többsége csak ritkán olvas.

Arra a kérdésre, hogy kinek tetszik a kötelező olvasmányok listája 9 nem válasz érkezett. Ezek közül 6 fiú és 3 lány válaszadó volt.

Arra kérdésre, hogy olvasnak-e egyéb nem kötelező szépirodalmi művet 15 igen válasz érkezett. Ebből a 15 válaszból 10 lány és 5 fiú válaszadó tűnik fel.

Tíz válaszadó nem lát otthon szülői vagy nagyszülői példát az olvasásra, s itt is 50-50 % a megosztottság.

Öt lány elolvasott eddig minden kötelező olvasmányt, illetve egyetlen fiú is. Egyetlen fiú jelölte azt, hogy semmilyen módon nem keres utána a kötelező olvasmányokunk.

Mire tudunk következtetni ezen eredmények alapján? Elsősorban arra, hogy a hipotézisem, melyszerint a fiúk kevesebbet olvasnak, beigazolódott. Bár számomra meglepőek lettek az eredmények a lányok olvasási szokásaival kapcsolatban is. A munka egy része kitér arra, hogy sokan úgy gondolják, a mai fiatalok már nem olvasnak, és nem is érdeklik őket a könyvek, főleg a kötelező olvasmányok listáján találhatóak. A vizsgálatom eredményei viszont ezzel eltérő eredményekről számolnak. A válaszadók szeretnek olvasni, még a kötelező olvasmányokat is. Ami furcsa számomra, hogy bár a résztvevők 73 %-a szeret olvasni, de 56 % uk mégis csupán ritkán olvas könyveket. Ebben az 56 %-ban benne vannak a fiúk és lányok is, szám szerint 9 fiú és 8 lány.

Miért lehet az, hogy a legkedveltebb kötelező olvasmány az Egri csillagok? Erről nem készült felmérés, hogy kinek miért az a kedvenc kötelező olvasmánya, amit leírt. Viszont tanárok elmondása alapján, mivel az órákon átveszik ezt a témát, valamint filmben is ajánlják, elég könnyű olvasmánynak tűnik a diákok számára. Mint már említettem, nagyon sok múlik azon, hogy a tanár személye hogyan mutat be egy-egy új művet az osztálya részére. Minél figyelemfelkeltőbb és érdekesebb egy történet, annál több diák figyelmét ragadja meg.

Mi állhat annak a háttérében, hogy valaki az iskolában szeret jobban olvasni? Megnéztem az egyéni válaszokat, és azok alapján arra lehet következtetni, hogy azok a diákok egyébként nem szeretnek olvasni, inkább választották az iskolai olvasást, hiszen ott olvas a legtöbbet.

ÖSSZEGZÉS

A kötelező olvasmányok célja elsődlegesen az, hogy általuk a fiatalok megismerkedjenek azokkal az irodalmi művekkel, melyek az évszázadok alatt népünk kicseivé váltak; másodsorban arra szolgálnak, hogy motiválják a további olvasásra, önálló gondolkodásra a diákot. Visszatekintve a múltra, több kutatás bizonyítja, hogy minél jobban előrehaladunk a korban, annál inkább változnak az olvasási szokások, negatív értelemben: egyre kevesebb az olvasó fiatal, egyre kevesebb olvasási kedv.

Munkám során kérdőíves kutatást végeztem olyan kárpátaljai 8. és 9. osztályos diákok között, akik tanulnak magyar irodalmat, s az azzal járó kötelező olvasmányokról is tudtak véleményt alkotni, szokásokat feltárni. A kérdőív tizenöt kérdésből állt, melyek mind arra irányultak, hogyan viszonyul a diák a kötelező olvasmányokhoz, és hogyan éli meg a használatukat.

A kutatásból tisztán látszik, hogy a kitöltő diákok között a legtöbb fiú nem szeret olvasni, s nem szereti a kötelező olvasmányokat sem, míg a lányoknál az olvasás gyakoribb szabadidős tevékenység. A legjellemzőbb kötelező olvasmány, amelyet fel tudtak sorolni, az Egri csillagok, A köszívű ember fiai és a Robinson Crusoe voltak.

A válaszadók adatai alapján több mint felük ritkán olvas szépirodalmi műveket, ami meglepő, hiszen egy másik kérdésben szintén a válaszadók fele azt jelölte, hogy minden kötelező olvasmányt sikerült elolvasnia. Viszont azt örömmel tapasztaltam, hogy tényleg vannak olyan könyvek, amelyeket kedvtelésből olvasnak. Ilyenek például: Leiner Laura Szent Johanna gimi című regénysorozata, illetve A gyűrűk Ura vagy Stephen King regényei. Mindamellett, hogy ezeket olvassák, szeretnék, ha ki lenne velük egészítve, vagy épp felfrissítve a kötelező olvasmányok listája.

A kutatás végén kijelenthetem, hogy a hipotéziseim bebizonyosodtak, ugyanis:

- a megkérdezettek fiúk több mint 50%-a nem szeret olvasni, míg minden lány igen;
- a diákok előszeretettel változtatnának a kötelező olvasmányok listáján, mert – ahogy leírta az egyik válaszadó – „jó hogy kötelező de egyáltalán nem fogja

senki elolvasni hogyha az nem olyan amit ő éppen kedvel.”

- kortárs művekre és egy kis szabadságra van szüksége a diáknak, a kötelező olvasmányok mellett

Ez a kutatás lehetővé tette számomra, hogy jobban elsajátítsam a kvantitatív kutatás módszereit, illetve hogy rálátásom legyen a diák és a kötelező olvasmány közötti viszonyra. Remélem, kutatásommal felkeltettem mások érdeklődését, továbbá más is választ talált kérdéseire.

IRODALMI JEGYZÉK

1. Adamikné Jászó Anna 2006: Az olvasás múltja és jelene, Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben. Budapest: Trezor Kiadó
2. Borges, Jorge Luis 1999: A könyv. In: *Jorge Luis Borges válogatott művei. IV.: Az ős kastély*. Európa Könyvkiadó, Budapest.
3. Cultural statistics 2007: European Commission, Luxembourg,. 134-141.
4. Gereben Ferenc 2002: Olvasáskultúránk az ezredfordulón. In. *Tiszatáj*, 61–72
5. Gordon Győri János 2009: Kötelező, közös, kölcsönös olvasmány. Hagyomány és megújulás az iskolai olvasmányok kánonjában, https://epa.oszk.hu/01200/01245/00042/ggyj_0902.htm , 2022. május 3.
6. Gósy Mária 1999: Pszicholingvisztika. Corvina Kiadó, Budapest, 253-254
7. Tószegi Zsuzsanna 2009: Az olvasás trónfosztása? Adalékok a könyvből, illetve a képernyőről való olvasás kérdéséhez; <https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=1023%C2%A0Kerekes> , 2022. április 30.
8. Kormos Edit 2003: Olvasni?! - Nyári olvasmányokról ősszel, <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/olvasni-nyari-olvasmanyokrol-osszel>
9. Magyar Művelődési Intézet, Olvasási szokások 2005: MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest. 5-13
10. Maczák Ibolya 2016/1: Emberek írták – embereknek A kötelező olvasmányok szerepe; *Új Köznevelés*
11. Nagy Attila 2001: Stagnálás, romlás vagy olvasásfejlesztés? *Iskolakultúra*, 5. 47–51.
12. Ropolyai László 2003: A könyv és az olvasás, *Iskolakultúra* , 114-120
13. Szili Csaba 2012: Kötelezőkről – röviden <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=390>

Internetes források

1. Mire jó a kötelező olvasmány? Mit ajánlanak a szakértők?
http://hubbyinfo.blogspot.com/2018/01/mire-jo-kotelezo-olvasmany-mit_24.html , 2022. április 30
2. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=390> , 2022. április 24.
3. <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/olvasni-nyari-olvasmanyokrol-osszel> , 2022. április 24.
4. <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/olvasni-nyari-olvasmanyokrol-osszel> , 2022. április 20.
5. , https://epa.oszk.hu/01200/01245/00042/ggyj_0902.htm , 2022. május 3.

РЕЗЮМЕ

Основна мета літератури обов'язкового читання — ознайомлення молоді з тими літературними творами, які протягом століть стали скарбом нашого народу; по-друге, вони служать для мотивування учнів до подальшого читання та самостійного мислення. Озираючись у минуле, багато досліджень доводять, що чим більше ми прогресуємо в нашому віці, тим більше змінюються наші читацькі звички в негативному сенсі: все менше і менше читачів є молодшого віку та все менше людей мають бажання читати.

Під час роботи я провела анкетування серед учнів 8 та 9 класів на Закарпатті, які вивчають угорську літературу та змогли висловити думку про твори, які вгодять до списку літератури обов'язкового читання. Анкета складалася з п'ятнадцяти запитань, усі з яких були зосереджені на тому, як студенти ставляться до обов'язкового читання та як вони використовують прочитане у повсякденному житті.

Дослідження виявило, що більшість хлопців не люблять читати і не люблять літературу обов'язкового читання, тоді як серед дівчат читання є більш поширеним видом дозвілля. Найхарактернішими твори, перераховані учнями, які входять до списку обов'язкового читання, були наступні: «Зірки Егера», «Сини людини з кам'яним серцем» та «Робінзон Крузо».

За даними респондентів, більше половини з них рідко читають художні твори, що дивно, оскільки в іншому питанні половина респондентів також вказала, що встигли прочитати всі обов'язкові читання. Проте мені було приємно виявити, що є книги, які учні читають із задоволенням. До них належать романи Лайнер Лаури «Школа Святої Йоганни», а також трилогія «Володар пернів» та книги Стівена Кінга. Учні також хочуть щоб ці твори увійшли до списку обов'язкових читань.

Наприкінці можу сказати, що мої гіпотези підтвердились, тому що:

- більше 50% опитаних хлопців не люблять читати, тоді як усі дівчата люблять;
- студенти залюбки б змінили список обов'язкової літератури, тому що, як описав один респондент, «це добре, що ці твори обов'язкові, але ніхто не буде їх читати, якщо вони нікому не подобаються »;
- у додаток до обов'язкових читань, учнів потрібно ознайомити з сучасними творами та дати трохи свободи у читанні літератури;

Ця робота дозволила мені краще оволодіти методами кількісного дослідження та зрозуміти взаємозв'язок учнів з літературою обов'язкового читання.

Сподіваюся, цим дослідженням мені вдалось зацікавити інших, і дати відповідь на питання, які стосуються цієї теми.

MELLÉKLETEK

Kötelező olvasmányok című kérdőív

1. Nemed?

- Fiú
- lány

2. Hányadik osztályba jársz?

- 8.osztály
- 9.osztály

3. Szeretsz olvasni?

- Igen
- Nem

4. Milyen gyakran olvasol szépirodalmi műveket?

- naponta
- hetente
- havonta
- ritkán
- soha

5. Sorolj fel néhány kötelező olvasmányként feladott könyvet!

Saját válasz

6. Melyek a kedvenc kötelező olvasmányaid?

Saját válasz

7. Eddig minden kötelező olvasmányt sikerült elolvasnod?

- Igen
- Nem

8. Tetszenek neked a könyvek a kötelező olvasmányok listáján?

- Igen
- Nem

9. Olvasol olyan szépirodalmi műveket (könyvet, regényt, novellát, verseket), amik nem tartoznak a kötelező olvasmányok közé?

- Igen
- Nem

10. Ha igen, írd le néhány kedvenc művedet!

Saját válasz

11. Ha lenne rá lehetőség, milyen modern művekkel egészítenéd ki a kötelező olvasmányok listáját?

Saját válasz

12. Otthon szeretsz jobban olvasni, vagy az iskolában az osztállyal együtt?

- Otthon
- Iskolában
- Egyéb...

13. Olvasnak otthon a szüleid/nagyszüleid, így ösztönözve téged is az olvasásra?

- Igen
- Nem

14. Szeretsz Olvasónaplót készíteni?

- Igen
- Nem

15. Melyik a legjellemzőbb állítás magadra nézve?

- Mindig elolvasom a kötelező olvasmányokat
- Csak néhány kötelező olvasmányt olvasok el
- A kötelező olvasmányok tartalmát olvasom csak el
- A kötelező olvasmányokat általában filmben/mesében nézem meg
- Semmilyen módon nem keresek utána a kötelező olvasmányoknak

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

Дата перевірки:
10.05.2022 23:38:49 EEST

Дата звіту:
11.05.2022 19:05:08 EEST

ID перевірки:
1011136550

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100006701

Назва документа: Darcsi-Gelbics Nelli Evelin_Magyar_Szakdolgozat_2022

Кількість сторінок: 43 Кількість слів: 11545 Кількість символів: 90433 Розмір файлу: 1,015.78 KB ID файлу: 1011033712

28.7% Схожість

Найбільша схожість: 7.77% з Інтернет-джерелом (https://www.epa.oszk.hu/01200/01245/00044/tzs_0904.htm)

27.2% Джерела з Інтернету

78

Сторінка 45

1.63% Джерела з Бібліотеки

110

Сторінка 46

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1